

Література

1. Про внесення змін та доповнень до Рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін: Наказ МОЗ України від 12.10.2004 р. № 492.

2. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003 – 2004 рр.) / За ред. В.Г. Кременя. – Київ - Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 146 с.

3. Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України від 27 січня 2005 р. Протокол № 1/2-4 "Про стан проведення педагогічного експерименту щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації".

4. Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України: Указ Президента України від 17 лютого 2004 року № 199/2004.

УДК 378.147:61(477)

НОВІ КРОКИ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОСТІР

М.Ю. Коломоєць, В.П. Пішак, І.В. Геруш

Буковинський державний медичний університет

NEW STEPS OF MEDICAL EDUCATION OF UKRAINE ON THE WAY TO INTEGRATION INTO EUROPEAN COMMUNITY

M.Yu. Kolomojets, V.P. Pishak, I.V. Herush

Bucovynian State Medical University

У статті викладено інформацію про впровадження кредитно-модульної системи навчання. Обговорюються проблеми у вищій медичній (фармацевтичній) освіті України, які потребують невідкладного вирішення. Запропоновані зміни до діючого навчального плану підготовки лікарів, способи спрощення оцінювання знань студентів, шляхи вирішення проблем щодо працевлаштування за спеціальностями "Медична психологія" і "Клінічна фармація".

The paper presents an information concerning introducing the credit-module system of education. Problems of Ukraine's higher medical (pharmaceutical) education, which require an immediate solution, are discussed. Changes of the existing curriculum of doctors' training, ways of simplifying students' knowledge evaluation, ways of solving the problems connected with placing in a job by the following specialities "Medical Psychology" and "Clinical Pharmacy" are proposed.

Вступ. Приєднання України до Болонського процесу є незаперечним фактом міжнародного визнання нашої системи вищої освіти, важливим кроком на шляху реалізації стратегічного курсу України в Європейський Союз. З метою модернізації вищої медичної освіти відповідно до положень Болонської декларації на медичних факультетах ВМНЗ України в 2005-2006 навчальному році відповідно до наказів МОЗ України від 31.12.2004 р. № 685 та від 31.01.2005 р. № 52 запроваджено кредитно-модульну систему організації навчального процесу.

Основна частина. Реалізації кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Буковинському державному медичному університеті

(БДМУ) передувала значна підготовча робота. В університеті проведено навчання викладачів за програмою "Вища медична освіта і Болонський процес", розроблено та запроваджено нові форми навчально-облікової документації, індивідуальні навчальні плани студента, пам'ятку студентам 1-го курсу медичних факультетів. Колективом кафедри медичної біології, генетики та гістології БДМУ, яка є опорною кафедрою з медичної біології серед ВМНЗ України, розроблені нові типові навчальні програми з медичної біології та курсу за вибором "Сучасні проблеми молекулярної біології" для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації.

© М.Ю. Коломоєць, В.П. Пішак, І.В. Геруш

На засіданнях ректорату та Центральної методичної комісії розглядалися питання про організацію і методичне забезпечення кафедр, що проводять заняття зі студентами 1 та 2-го курсів за спеціальностями "Лікувальна справа" та "Педіатрія" за кредитно-модульною системою. Співробітники навчального відділу та деканатів медичних факультетів відвідали кафедри, на яких здійснюється підготовка студентів за кредитно-модульною системою, побували на заняттях, ознайомилися з організацією навчального процесу, документацією, надали консультативну допомогу викладачам кафедр. На кафедрах розроблені робочі навчальні програми, є інформація для студентів про кредитно-модульну систему навчання, систему бальної оцінки, конвертацію балів традиційної оцінки знань у систему ECTS. Розроблені і затверджені методичні розробки практичних занять для викладачів та методичні вказівки для студентів, тестові завдання для поточного та підсумкового контролю знань. На кафедрах триває підготовка навчальних та навчально-методичних посібників для студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою.

Організація навчального процесу з моменту введення навчання за кредитно-модульною системою зазнала суттєвих змін. Більше уваги приділяється контролю рівня знань. Навчально-облікова документація ведеться з врахуванням кредитно-модульної системи. В академічних журналах оцінки виставляються за традиційною чотирибальною системою з обов'язковим переведенням в систему оцінювання ECTS. Оцінювання модулів проводиться за загальною кількістю балів, які студент набрав у процесі поточного контролю на практичних заняттях та за результатами підсумкового модульного контролю. Методика занять передбачає опитування та оцінювання всіх студентів академічної групи, набуття та засвоєння практичних навичок. Модульний контроль визначення опанування теоретичних знань і набутих практичних навичок. Поєднання різних форм навчання при проведенні модульного контролю дає можливість максимально об'єктивно оцінити теоретичні знання і практичні навички студентів.

Разом з тим, є низка недоліків та труднощів в організації навчального процесу, які потребують вирішення. За результатами заключного контролю відмічено суттєве зниження показників абсолютної та якісної успішності студентів. Труднощі при впровадженні кредитно-модульної системи організації навчального процесу полягають у тому, що велика кількість студентів в академічних групах (12-13 чоловік) не

дозволяє провести повноцінне опитування всіх студентів групи, страждає самотійна навчально-дослідницька робота та набуття практичних навичок, недосконалою і обтяжливою є система оцінювання знань та вмінь.

На сьогодні існує цілий ряд питань у вищій медичній (фармацевтичній) освіті, які потребують термінового вирішення.

По-перше, з більшості навчальних дисциплін згідно з галузевими навчальними програмами підготовки лікарів за кредитно-модульною системою організації навчального процесу проведення модульного контролю передбачено на останніх заняттях у семестрі, що призводить до суттєвого переваження студентів в останні тижні навчання. З метою покращання такої ситуації на молодших курсах доцільно було б відмінити рейтингову систему оцінки знань з дисциплін суспільно-гуманітарного блоку та курсів за вибором, оскільки більшість з них відсутні в навчальних планах університетів Європи. Для цих дисциплін доцільно передбачити іншу форму підсумкового контролю з оцінюванням студентів за двобальною шкалою ("зараховано" та "незараховано"), як передбачено наказом Міністерства освіти України № 161 від 02 червня 1993 року.

З метою спрощення системи оцінювання знань студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу, доцільно дозволити ВМ(Ф)НЗ самим вибирати методику оцінювання, які можуть ґрунтуватися на наказі Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 року № 48 "Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу", чи Інструкції МОЗ України про систему оцінювання навчальної діяльності при кредитно-модульній системі організації навчального процесу, чи пропозицій Донецького державного медичного університету.

На нашу думку, з метою забезпечення об'єктивної оцінки знань студентів, формування цілісного уявлення про навчальну дисципліну, а не тільки про окремі модулі та кращої підготовки студентів до ліцензійних іспитів необхідно передбачити підсумкове оцінювання засвоєння навчального матеріалу дисципліни шляхом проведення трьох іспитів на 2 курсі з фундаментальних дисциплін (об'єднаного іспиту з анатомії людини та гістології, цитології і ембріології та окремо з фізіології та біохімії), а на 5 курсі з професійно-орієнтованих дисциплін, які входять до структури змісту МЛП "Крок 2" та виносяться на державні перевідні іспити (внутрішня медицина, інфекційні хво-

роби; хірургія; педіатрія; акушерство та гінекологія). На 5 курсі іспит треба проводити в останній день циклу з відповідних навчальних дисциплін. Потреба у заключному контролі з навчальної дисципліни є очевидною у зв'язку з недостатньою мотивацією студентів до навчання, а також для вимірювання рівня знань і вмінь студента щодо комплексної оцінки стану хворого, диференційної діагностики, призначення диференційованого комплексного лікування хворого (а не однієї хвороби) з урахуванням основного та супутніх захворювань і ускладнень.

У зв'язку з запровадженням кредитно-модульної системи також доцільно, щоб МОН України були переглянуті нормативні документи щодо організації навчального процесу, порядку переведення, відрахування і поновлення студентів, надання студентам академічних відпусток та проходження повторного курсу навчання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2006 р. № 1025 "Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів", наказом Міністерства оборони України, Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України від 25.12.2006 р. № 746/879/845 "Про організацію військової підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів Міністерства охорони здоров'я України за програмою офіцерів запасу в 2006-2007 навчальному році" та Листом Департаменту охорони здоров'я Міністерства оборони України від 13.02.2007 р. № 231/5/628 вилучена з навчального плану навчальна дисципліна "Військова підготовка". Ми пропонуємо розподілити години, що вивільнилися, таким чином:

– на першому курсі 3 кредити розподілити на фізичне виховання та здоров'я (2 години лекцій, 28 годин практичних занять та 60 годин СРС, як це передбачено вже затвердженою програмою з цієї дисципліни);

– на другому курсі 2 кредити використати для викладання дисципліни "Медицина катастроф", на 3 кредити пропонуємо збільшити практику з догляду за хворими і запровадити нову навчальну дисципліну "Сучасні проблеми молекулярної біології";

– на третьому курсі пропонуємо 1 кредит додати на пропедевтику педіатрії і за рахунок 2 кредитів збільшити сестринську практику;

– на четвертому курсі за рахунок 3 кредитів запровадити лікарську практику;

– на п'ятому курсі за рахунок 3 кредитів запровадити лікарську практику.

Потребує нагального вирішення питання використання клінічних баз лікувально-профілактичних закладів клінічними кафедрами медичних університетів для навчального процесу, впровадження нових діагностичних та лікувально-профілактичних технологій. Ці взаємовідношення, на наш погляд, повинні будуватись як співробітництво (зі сторони навчального закладу – надання безкоштовно консультацій хворим співробітниками кафедр, навчання студентів, лікарів на курсах підвищення кваліфікації; зі сторони лікувально-профілактичного закладу – утримання матеріально-технічної бази без оплати за оренду приміщення та відшкодування університетом комунальних послуг) і повинні бути закріплені нормативними документами на рівні Постанови Кабінету Міністрів України.

Необхідно забезпечити фінансування ВНЗ для закупівлі нового обладнання, реактивів та проведення наукових досліджень (на сьогодні з держбюджету виділяються кошти лише на зарплату та стипендію).

З 2001 року у двох вищих медичних навчальних закладах України (Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця та Буковинському державному медичному університеті) здійснюється підготовка фахівців за спеціальністю "Медична психологія". У 2007 році відбудеться перший випуск спеціалістів лікарів-психологів, які змогли б значно покращити ситуацію в країні з наданням населенню медико-психологічної допомоги. Однак на сьогодні не створені повною мірою нормативні передумови для запровадження ефективної медико-психологічної допомоги. Спеціальність "Медична психологія" внесена до переліку первинної спеціалізації на етапі післядипломної підготовки в інтернатурі, однак відсутні посади лікарів-психологів у штатних розписах лікувальних установ. Тому виникає нагальна потреба в стислі терміни внести зміни до наказу МОЗ України від 23.02.2000 р. № 33 "Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я" щодо введення посад медичних психологів в структуру різних лікувально-профілактичних установ (в т. ч. акушерсько-гінекологічного, педіатричного та геріатричного профілю). Необхідно значно розширити кількість медико-психологічних кабінетів у загальносоматичній мережі, а також прискорити створення психосоматичних відділень у структурі обласних лікувально-профілактичних установ.

Життєво необхідним і невідкладним залишається вирішення питання щодо працевлаштування спеціалістів зі спеціальності "Клінічна фармація" в аптечних закладах. На підставі складових галузевих стан-

дартів вищої освіти – освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійної програми зі спеціальності 7.110206 "Клінічна фармація", які затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 29 липня 2004 року № 629 та погоджені з Міністерством охорони здоров'я України та Міністерством праці і соціальної політики України, випускники даної спеціальності можуть займати первинні посади: провізор, клінічний провізор, консультант психолого-медико-педагогічної консультації, медичний представник фармацевтичних фірм, і їх основним місцем роботи є аптечні заклади. Крім того, згідно з наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 лютого 2000 року № 33 "Про штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я" посади клінічних провізорів передбачені в розділі "Персонал аптек". Однак є пев-

на невідповідність між цими документами та Листом Департаменту кадрової політики, освіти і науки МОЗ України від 18 грудня 2006 року № 11-02-14/50, яким рекомендується ректорам ВМ(Ф)НЗ України та начальникам управлінь охорони здоров'я обласних державних адміністрацій при вирішенні питання працевлаштування випускників за спеціальністю "Клінічна фармація" надавати робочі місця у лікувально-профілактичних та амбулаторно-поліклінічних закладах охорони здоров'я (а не в аптечних), що суперечить зазначеним вище документам.

Висновок. Об'єднання зусиль фахівців вищої медичної школи визначить перспективи галузі, зокрема фундаментальні та прикладні, у вирішенні цілої низки проблем, зумовлених запровадженням Болонського процесу.

Література

1. Кадрова політика у галузі охорони здоров'я та рух вищої медичної освіти України до Європейського освітнього простору / М.В. Банчук, О.П. Волосовець, І.І. Фещенко та ін. // Медична освіта. – 2006. – № 2. – С. 6-14.
2. Підасв А.В., Передерій В.Г. Болонський процес в Європі. Що це таке і чи потрібний він Україні? Чи можлива інтеграція медичної освіти України в Європейський освітній простір? – Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2004. – 190 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес / М.Ф. Степко, Я.Я. Болубаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин; За ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2004. – 384 с.

4. Волосовець О.П. Забезпечення якості вищої медичної освіти – нагальна вимога часу // Матеріали наради проєкторів з навч. роботи, начальників навч. відділів ВМ(Ф)НЗ IV рівня акредитації МОЗ України. – К.: НМУ ім. О.О. Богомольця, 2007. – С. 9-15.

5. Ждан В.М., Бобирьов В.М., Шешукова О.В. Досвід упровадження нових форм організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи // Медична освіта. – 2006. – № 2. – С. 36-38.

6. Медична освіта в світі і в Україні / Ю.В. Поляченко, В.Г. Передерій, О.П. Волосовець та ін. – Х.: ПП "Конраст", 2005. – 464 с.